

Slovenski simboli

Republika Slovenija je samostojna država, ki ima svoje državne simbole.

To so: **zastava**, **himna** in **grb**. Državni simboli označujejo pripadnost Republiki Sloveniji.

Oblika zastave, grba in himne je določena v *Ustavi Republike Slovenije*, in sicer v 6. členu.

Uporaba državnih simbolov pa je natančno določena v *Zakonu o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi*.

Grb Republike Slovenije

»Grb Slovenije ima obliko ščita. V sredini ščita je na modri podlagi lik Triglava v beli barvi, pod njim sta dve valoviti modri črti, ki ponazarjata morje in reke, nad njim pa so v obliki navzdol obrnjene tri zlate šesterokrake zvezde. Ščit je ob stranicah rdeče obrobljen. Grb se oblikuje po določenem geometrijskem in barvnem pravilu.«

(6. člen Ustave RS)

Grb Republike Slovenije

Slovenski grb je poseben znak države. Največkrat ga srečamo na uradnih dokumentih, kot so potni list, osebna izkaznica, matični list, šolsko spričevalo, vozniško dovoljenje, davčna številka ipd.

Sicer pa se slovenski grb med drugim uporablja za oznake dokumentov državnih organov in lokalnih skupnosti, za označevanje državne meje, na poslopih, kjer je sedež državnih organov, na poslopih slovenskih predstavništev v tujini, na vabilih, čestitkah in uradnih izkazih, ki jih uporabljajo predsednik republike, predsednik vlade, predsednik državnega zbora, predsednik sveta, ministri in poslanci.

V grbu se pojavljajo vse barve slovenske trobojnice: bela, modra in rdeča, z zlato barvo zvezd pa je ohranjen spomin na zlato barvo z zgodovinske zastave dežele Kranjske, ki velja za predhodnico trobojnice. Tri zvezde izhajajo iz grba grofov Celjskih.

Slovenski grb je 24. junija 1991 določila slovenska skupščina, ko je sprejela amandma k ustavi iz leta 1974. Avtor grba je akademski kipar Marko Pogačnik. Po avtorjevi razlagi je grb zasnovan kot kozmogram. Pri oblikovanju se je oprl na Prešernovo pesnitev Krst pri Savici in na Plečnikovo t. i. Šverljugovo Marijino znamenje pred župnijsko cerkvijo na Bledu, kjer se lik novega slovenskega grba prvič pojavlja na Marijinem plašču s Triglavom in šesterokrako zvezdo nad njim.

Slovenski grb največkrat vidimo na uradnih dokumentih

Zastava Republike Slovenije

Slovensko državno zastavo je 24. junija 1991 določila Skupščina Republike Slovenije (predhodnica današnjega Državnega zbora), ko je sprejela amandma k ustavi iz leta 1974. Tik pred slovensko osamosvojitvijo je nova slovenska državna zastava nadomestila staro republiško zastavo.

Slovesen dvig zastave na slovesnosti ob razglasitvi slovenske samostojnosti v Ljubljani, 26. junij 1991.

Foto: Nace Bizilj. Hrani: Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije.

Zastava Republike Slovenije

Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi določa in ureja ravnanje z zastavo Republike Slovenije in slovensko narodno zastavo. Obe se lahko uporabljata hkrati. Zastava Republike Slovenije predstavlja državo Slovenijo, slovenska narodna zastava pa slovenski narod, torej okrog 2,5 milijona Slovencev, živečih po vsem svetu.

»Zastava Slovenije je belo-modro-rdeča slovenska narodna zastava z grbom Slovenije. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. Barve zastave gredo po vrstnem redu: bela, modra, rdeča. Vsaka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave. Grb je v levem gornjem delu zastave tako, da sega z eno polovico v belo polje, z drugo pa v modro.«

(6. člen Ustave RS)

Zastava z osamosvojitvene slovesnosti. Ena izmed simbolno in fizično največjih muzealij, ki jih hrani Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije.

Zastava Republike Slovenije je prvič slovesno zaplapolala na večerni slovesnosti ob razglasitvi samostojnosti na današnjem Trgu republike v Ljubljani. V Muzej novejše zgodovine Slovenije je prišla pred letom 1996, ob pripravi nove stalne razstave. Zastava je široka 2,67 metra in dolga 13,5 metra in je ena izmed fizično in simbolno največjih muzealij v našem Muzeju.

Dvig slovenske narodne zastave na vrhu Triglava, 12. junij 1991. Oblika grba je bila sprejeta šele 24. junija 1991, zato so slovenski gorski reševalci simbolično razobesili kar trobojnico.

Foto: Joco Žnidaršič.

Slovenska narodna zastava (belo-modro-rdeča trobojnica) se je uveljavila leta 1848, v času »narodnega vrenja«. Takrat so Slovenci določili slovenske barve na podlagi barv iz grba dežele Kranjske in jih predlagali v potrditev tedanji avstrijski administraciji. Ministrstvo notranjih zadev na Dunaju je 23. septembra 1848 kranjske deželne barve, ki jih je že leta 1836 določil cesar Ferdinand, potrdilo. Tako je belo-modro-rdeča zastava postala slovenska narodna zastava.

Slovensko narodno zastavo so prvi razvili slovenski študentje na Dunaju, marca 1848, v času revolucionarnega vrenja. V Ljubljani je prvič zavihrala 7. aprila 1848 na stavbi gostilne Zlata ribica na Wolfovi ulici, kamor jo je obesil slovenski domoljubni študent Lovro Toman s somišljeniki. Dejanje je bilo odgovor na izobešanje nemške zastave na stolpu Ljubljanskega gradu, kar so storili nemški pripadniki Narodne garde. Danes spomin na ta dan zaznamujemo z dnevom slovenske zastave (7. april).

Marčna revolucija označuje revolucionarno dogajanje v avstrijskih, ogrskih in italijanskih deželah znotraj avstrijskega cesarstva, ki se je razvnelo marca 1848. Med evropskim prebivalstvom je vrelo od jeze in skrbi zaradi gospodarske krize in slabih letin kmečkih pridelkov. Prebivalci so zahtevali odpravo fevdalizma in konec absolutizma, uvedbo ustave in parlamentarizma, pravice za izobraževanje in uradovanje v jezikih narodov, ukinitve cenzure tiska in pravico do svobodnega združevanja.

Slovensko zastavo pogosto uporabljajo tudi navijači, ki na športnih tekmah navijajo za slovenske športnike. Fotografija je bila posneta na svetovnem nogometnem prvenstvu v Južni Afriki, leta 2010, in sicer na tekmi med reprezentancama Slovenije in ZDA.

Foto: Tomi Lombar. Hrani: Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije.

Zastava je pravilno izobešena na drogu po krajši stranici. Barve si od zgoraj navzdol sledijo po naslednjem vrstnem redu: bela, modra, rdeča. Grb je, če gledamo od spredaj, v levem zgornjem delu zastave. Na dan žalovanja, ki ga določi Vlada Republike Slovenije, je zastava spuščena na pol droga.

*Živé naj vsi naródi,
ki hrepéné dočakat' dan,
da kóder sonce hodi,
prepir iz svéta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!*

(7. kitica Prešernove Zdravljice)

Himna Republike Slovenije

Državna himna je slavnostna melodija z besedilom. Največkrat jo slišimo na proslavah in ob mednarodnih srečanjih, kot so športna in kulturna tekmovanja.

Himna se izvaja med drugim ob uradnem slovesu predsednika republike iz države in ob njegovem sprejemu, ob prihodu in slovesu voditelja druge države ali pooblaščenega predstavnika mednarodne organizacije, na pogrebih osebnosti, ki jim RS izkazuje posebno čast, in pri polaganju vencev ob spomenikih in na pokopališčih.

Besedilo himne Republike Slovenije je sedma kitica pesmi Zdravljica, ki jo je napisal slovenski pesnik, dr. France Prešeren. Melodija himne je delo skladatelja Stanka Premrla (1880–1965), ki je Zdravljico kot zborovsko skladbo uglasbil že leta 1905, a naj bi bila prvič zapeta šele leta 1917.

Zdravljica je bila kot slovenska himna prvič uradno določena 27. septembra 1989 z amandmaji k ustavi iz leta 1974. Takrat so jo kot himno prvič zapeli v tedanji skupščini. Že čez pol leta, 29. marca 1990, je Skupščina Republike Slovenije sprejela Zakon o himni Republike Slovenije.

Zdravljico je Skupščina Republike Slovenije sprejela pred slovensko osamosvojitvijo, kar je bilo eno od številnih simbolnih dejanj v smeri uveljavljanja slovenske samostojnosti.

Na dan razglasitve rezultatov plebiscita so v takratni Skupščini Republike Slovenije delegati zapeli Zdravljico, slovensko himno, 26. december 1990.

Foto: Tone Stojko. Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije.

Prešeren je prvo verzijo Zdravljice napisal leta 1844. Zaradi cenzure, ki je zahtevala črtanje ene kitice (Edinost, sreča sprava ...), je pesnik ni vključil v svojo zbirko Poezije iz leta 1847. Delno spremenjeno jo je objavil šele po marčni revoluciji 1848, ki je med drugim prinesla ukinitve cenzure in svobodo tiska v habsburški monarhiji. To je omogočilo prvo objavo Zdravljice v celoti. Prvič je bila Zdravljica natisnjena v Bleiweisovih Kmetijskih in rokodelskih novicah, 26. aprila 1848.

Zdravljica je skozi čas postala simbol slovenskega naroda, saj njeno besedilo nosi sporočilo narodove zgodovine in njegovih prizadevanj za svobodo ter samostojnost. Slovenci smo se z njo poistovetili v prelomnih časih.

Aktualna je bila takoj po prvi objavi, ob pomladi narodov, ko je nastal program za združitev slovenskih dežel v okviru habsburškega cesarstva (Zedinjena Slovenija).

Njena aktualnost se je zopet izkazala sto let po nastanku, leta 1944, v odporu proti naci-fašizmu, ko je v partizanski tiskarni Trilof nastala bibliofilska izdaja.

Bibliofilska izdaja Prešernove Zdravljice iz leta 1944.

**France Prešeren; linorezi Janez Vidic; vinjete Marjan Šorli.
Izdela Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Gorenjsko,
tiskarna Trilof, Davča. Velikost 30,1 x 21,3 cm.**

Hrani: Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije.

V osemdesetih letih preteklega stoletja, v času družbenih in političnih sprememb, so jo začeli spontano prepevati na prireditvah, zborovanjih in drugih slovesnostih, ki so imele kulturni, politični ali narodni značaj.

Prešernova Zdravljica je 31. marca 2020 s strani Evropske komisije prejela Znak evropske dediščine (European Heritage Label).

Obišči muzej

Slovenski simboli so predstavljeni na stalni razstavi Slovenci v 20. stoletju, in sicer v zadnji sobi, ki prikazuje čas od 1991 do 2008.

Dodatni viri za učitelje

Naloge za ponovitev snovi na temo slovenske demokratizacije in osamosvojitve. Pojdi na: <https://www.muzej-nz.si/izobrazevanje/interaktivne-vsebine/naloge-za-ponovitev/demokratizacija-in-osamosvojitve/> (9. razred OŠ in SŠ)

Neznane besede:

Himna: pesem kot simbol države.

Grb: stalni simbolični znak države.

Zastava: kos tkanine določene barve ali več barv, ki predstavlja simbol države.

Simbol: predmet, lik, ki izraža, predstavlja določen abstrakten pojem.

Monarhija: državna ureditev, v kateri vlada monarh.

Cenzura: uradno pregledovanje javnosti namenjenih del.

Skupščina: najvišji organ zakonodajne oblasti.

Ustava: temeljni zakon države.

Zakon: splošno veljaven pravni predpis z najvišjo pravno močjo, podrejen ustavi.

Amandma: dodatni dopolnilni ali spreminjevalni predlog k zakonu.

Kozmogram: simbolični znak, ki z geometričnim vzorcem upodablja univerzalno celoto duhovnega sveta.